

Nr 25.

Av herr **Östberg, Gustaf Fredrik**, om avsättande av visst belopp för statsskuldens amortering.

Jämte det sistlidne års Riksdag beslöt att till fonden för statsskuldens amortering skulle — förutom de medel som enligt Riksdagens förut fattade beslut i anledning av statsräntelånens upptagande dit ingå — för år 1914 avsättas ett belopp av 500,000 kronor, anhöll Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte vid uppgörande av förslag till riksstat från och med år 1915 årligen beräkna — förutom de medel, som enligt Riksdagens förut fattade beslut i anledning av statsräntelånens upptagande ingå till fonden för statsskuldens amortering — ytterligare ett belopp av 1,000,000 kronor för att avsättas till nämnda fond.

Förslaget till denna Riksdagens anhållan var avgivet av bankoutskottet, på grund av en framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret om avsättande till ifrågavarande fond av 1,000,000 kronor för år 1914. Emot förslaget fanns inom utskottet endast en reservant. Vid ärendets behandling i kamrarna blev det i Första kammaren godkänt utan diskussion och i Andra kammaren, utan att någon annan motsatte sig förslaget än den ledamot av kammaren, som reserverat sig inom utskottet. Man kan därför säga, att Riksdagen var så gott som enig om riktigheten och lämpligheten av den föreslagna åtgärden att stärka fonden för statsskuldens amortering. Utskottets vice ordförande gav uttryck däråt, då han förklarade sig anse riksgäldfullmäktiges framställning vara baserad på en sund och riktig finanspolitik.

Det måste då väcka synnerlig uppmärksamhet, att i statsverkspropositionen icke finnes beräknad någon extra afsättning till fonden för statsskuldens amortering. En av Riksdagen i så bestämda ordalag

framställd begäran måste dock anses innebära ett Riksdagens beslut, att sådan avsättning skall äga rum. Det är nämligen att märka, att riksstatens fastställande tillkommer Riksdagen, men ej Kungl. Maj:t, och det bör särskilt framhållas, att det här är fråga om anslag till ett verk, som lyder helt och hållet under riksdagen. Att statsrådet och chefen för finansdepartementet icke fäst något avseende vid Riksdagens i skrivelse till Kungl. Maj:t angivna beslut, synes mig så mycket mera anmärkningsvärt, då den nuvarande regeringen har den uppfattningen, att Riksdagens mening bör vara den avgörande i alla frågor.

Innan beslut fattades att i förslaget till riksstat frågå Riksdagens mening, hava fullmäktige i riksgäldskontoret icke lämnats tillfälle att därom yttra sig. Det synes mig dock, att det varit i sin ordning, att så skett, och att skälig hänsyn till fullmäktige såsom Riksdagens förtroendemän kräft, att deras mening inhämtats.

Jag kan icke tänka mig, att Riksdagen skulle vilja frågå sin vid förra riksdagen på goda grunder intagna ståndpunkt i frågan och vill därför göra en hemställan, att Riksdagen för år 1915 anvisar ett extra anslag av 1,000,000 kronor till förstärkande av fonden för statsskuldens amortering.

I herr statsrådets yttrande till statsrådsprotokollet beträffande detta ärende ägnar han största delen av sin motivering till att framhålla, att det är oklokt och måste bliva förlustbringande, om man inlöser utelöpande lågprocentiga obligationer samtidigt med att man utger nya obligationer, löpande med högre ränta, då kurserna äro sådana, att den effektiva räntan å de nya obligationerna kommer att ställa sig högre än den effektiva räntan å de inlösta obligationerna. Härefter har herr statsrådet fullkomligt rätt och det är för övrigt självklart. Fullmäktige i riksgäldskontoret, som lika väl som herr statsrådet insett, att en sådan konvertering av statsskulden skulle medföra förlust, hava ej heller ansett, att den genom årliga avsättningen bildade fonden för statsskuldens amortering borde så användas, utan i stället ansett, att de årliga anslagen böra under nuvarande förhållanden öka nämnda fonds behållning. Det är endast i få fall, som fullmäktige under senare tider inköpt utelöpande obligationer av statsräntelånen och det har då föranletts av särskilda anledningar och icke gällt särdeles betydande belopp.

Då fonden för statsskuldens amortering bildades vid upplägandet av 1888 års 3 procents statsräntelån, torde nog meningen varit, att dess medel skulle användas till inlösen av detta lån, men då man snart insåg, att en sådan användning därav vore olämplig, ändrades på fullmäktiges förslag bestämmelserna för fonden så, att fullmäktige

ägde använda den till minskande av den beslutade upplåningen. Ett anlåtande av fonden för inlösen av obligationer i någon avsevärd omfattning bör tydligen icke ifrågakomma, förr än konjunkturerna framdeles kunna bliva sådana, att en konvertering kan ske med verklig fördel för staten.

Alla torde nog vara ense, åtminstone i teorien, därom, att man bör söka begränsa statens skuldsättning. Jag vill därför icke vid detta tillfälle framhålla olägenheterna och vådorna av en stor skuldsättning, framför allt då den är utländsk, huru angeläget det än är, att detta måtte klart uppfattas av dem, som hava att besluta därom. Alla torde nog även anse, att man, därest all ny upplåning upphörde, borde anvisa medel för att så småningom amortera statsräntelånen. Men meningarna hava delat sig då det blivit fråga om, huru man skall förfara, då nya lån uppläggas, innan de gamla blivit betalda. Under det att Riksdagen hittills följt den principen, att för varje nytt statsräntelån skall anvisas ett årligt anslag, motsvarande vad som skulle erfordras för dess amortering under viss tid, och att vad som ej åtgår till ränta skall ingå i en amorteringsfond med uppgift att garantera statsskuldens betalning, önskar herr statsrådet och chefen för finansdepartementet vinna godkännande av en ny princip. Han vill göra gällande, att det med hänsyn till statsskuldens totala belopp är för statsverket tämligen likgiltigt, om man exempelvis avsätter till amorteringsfonden 1,000,000 kronor och samtidigt upplånar 20,000,000 kronor eller om man låter bli avsättningen och inskränker upplåningen till 19,000,000 kronor, och han anser lämpligast, att under nuvarande omständigheter begränsning av statsskuldens ökning i sin helhet åstadkommes, icke genom avsättning till amorteringsfonden, utan genom att för utgifter, avsedda för produktiva ändamål, större belopp anvisas av skattemedel och mindre belopp att utgå av lånemedel, än hittills varit vauligt. Om man gör frågan så enkel, som den här blivit framställd, så ligger det nära till hands att draga den slutsatsen, som herr statsrådet gör, att, då det senare förfaringssättet är enklare, bör det också föredragas. Det finnes dock även andra synpunkter att taga i övervägande, vilka herr statsrådet icke ägnat tillräcklig uppmärksamhet.

Herr statsrådet betraktar saken uteslutande ur budget—teknisk synpunkt. Han använder själv detta uttryck. Jag kan visst förstå, att det förfaringssätt, han förordar, kan förefalla tilltalande för den, som har att göra upp budgetsförslaget och för den som har att göra upp riksbokslutet, då det på sätt och vis innebär en förenkling och då siffrorna både i debet och kredit därvid bliva något mindre, men för den

som har att göra med statsskuldens förvaltning, måste denna synpunkt vara av ganska underordnad betydelse.

Liksom det för den enskilde låntagare, som vill hava sin förbindelse ansedd såsom ett prima papper, är angeläget att kunna visa, att säkra garantier finnas för lånets återbetalande, så är det även av vikt för en stat att hava förvaltningen av statsskulden så ordnad, att det finnes en fast plan för skuldens amortering och föreligger en garanti för, att denna plan skall konsekvent fullföljas. En sådan plan och en sådan garanti ligger däri, att årliga avsättningar till en amorteringsfond äro fastställda och intagna i reglementet för det verk, som handhar förvaltningen av statsskulden. Enligt det system, som herr statsrådet förordar, saknas emellertid en sådan garanti.

Herr statsrådets förhoppning att kunna skapa fasta normer för såväl de totala anslagen till kapitalökning som även förhållandet mellan låne- och skattemedel i denna del av budgeten tror jag icke vara möjlig att realisera. Det är icke att lita på, att en finansminister skall kunna infria sina löften i sådana avseenden, och ännu mindre är att lita på, att en finansminister skall känna sig bunden av företrädarens planer och utfästelser. En finansminister är i hög grad beroende av konjunkturerna och måste med eller emot sin vilja rätta sina åtgöranden efter omständigheterna. Detta gäller i lika hög grad om Riksdagen beträffande finansiella frågor. Det yttrades därför med all befogenhet av en talare i Andra kammaren under förra riksdagen, att det förfaringssätt, som nu av statsrådet förordas, visserligen kunde anses lika värdefullt, som det hittills tillämpade förfaringssättet, men dock hade den olägenheten, att Riksdagen har mycket svårt att hålla de föresatser, som gå ut på att för sådana ändamål, vartill lånemedel kunna användas, likväl använda skattemedel. Har däremot beslut om årlig avsättning till en amorteringsfond blivit av Riksdagen fattat, kan detta ej lätt upphävas. Om än ingen juridisk förbindelse hindrar Riksdagen att frångå bestämmelsen, så föreligger dock ett starkt moraliskt tvång att låta garantien för lånets återbetalande kvarstå oförminskad, och betydelsen av ett sådant moraliskt tvång bör ej underskattas.

Det är viktigt för landets goda kredit i utlandet, att budgeten upptager tillfredsställande belopp för amortering af statsskulden. Vi vilja framstå för utlandet såsom en stat med solida och väl ordnade finanser. I de vanliga uppslagsböckerna, där redogörelser för staternas finanser lämnas, såsom Almanack de Gotha och The statesmans Yearbook, angives vid redogörelsen för Sverige den summa, som i budgeten finnes upptagen för avbetalning av statsskulden. Beloppet an-

gives i de senaste årgångar, jag har tillgängliga, till 6,355,000 kronor. Det har givetvis en rätt stor betydelse för landets anseende och kredit, att den summan icke synes alltför knapp.

Den särskilda avsättning till fonden för statsskuldens amortering, som beslöts av förra årets Riksdag, var enligt min mening en klok och riktig åtgärd. Jag anser det högst önskvärt, att Riksdagen i år fortsätter på samma väg och även för nästa år anvisar ett avsevärt belopp för ändamålet, och jag anser det ännu viktigare, att Riksdagen icke genom att frångå sitt beslut vid 1913 års riksdag lämnar sitt godkännande av den princip, varför statsrådet och chefen för finansdepartementet gjort sig till målsman, och som jag anser oriktig och skadlig.

På grund av vad jag här anfört, hemställer jag,

att Riksdagen måtte besluta, att för statsskuldens amortering skall — förutom de medel, som enligt Riksdagens förut fattade beslut i anledning av statsräntelånens upptagande ingå till fonden för statsskuldens amortering — för år 1915 avsättas ett belopp av 1,000,000 kronor.

Stockholm den 24 januari 1914.

G. F. Östberg.